Lausunto

Tieto-osasto / turvallisuusyksikkö

15.3.2018

Liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Liikenne- ja viestintäministeriön kirjallinen asiantuntijalausunto (HE 192/2017 vp)

Liikenne- ja viestintävaliokunta on kuullut asiantuntijoita koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin verkko- ja tietoturvadirektiivin täytäntöönpanoon liittyvien lakien muuttamisesta (HE 192/2017 vp).

Asiantuntijalausunnot on saatu Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymältä, Energiavirastolta, Air Navigation Services Finland Oy:ltä, Caruna Oy:ltä, ITS Finland ry:ltä, UpCloud Oy:ltä, Liikennevirastolta, Finanssivalvonnalta, Finnet-liitto ry:ltä, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry:ltä, Suomen satamaliitto ry:ltä, Viestintävirastolta, Elisa Oyj:ltä, Telia Finland Oyj:ltä, DNA oyj:ltä, Googlelta, sosiaali- ja terveysministeriöltä, valtiovarainministeriöltä sekä työ-ja elinkeinoministeriöltä. Suullisesti on lisäksi kuultu F-secure Oyj:tä.

Liikenne- ja viestintäministeriö esittää seuraavassa huomionsa näistä esitetyistä lausunnoista.

Digitaalisten palveluiden tarjonta

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry on lausunnossaan huomioinut, että digitaalisten palveluiden tarjontaa koskevan sääntelyn rakenne muodostuu jossakin määrin monimutkaiseksi. Sääntely tulisi koostumaan kansallisen lainsäädännön lisäksi komission täytäntöönpanoasetuksesta sekä soveltamisalaa rajaava pienten ja mikroyritysten määritelmä on toisessa EU-säännöksessä. Myös Elisa ja Telia Finland ovat tuoneet tämän näkemyksen esiin lausunnoissaan.

Kansalliseen sääntelyratkaisuun on vaikuttanut verkko- ja tietoturvadirektiivissä tehdyt digitaalisten palvelun tarjoajien sääntelyn harmonisointia koskevat ratkaisut. Toisin kuin verkko- ja tietoturvadirektiivin mukaisten keskeisten palveluiden osalta jäsenvaltiolle ei ole jätetty kansallista harkintavaltaa määritellä keskeisiä digitaalisten palveluiden tarjoajia, vaan direktiivin velvoitteita sovelletaan kaikkiin direktiivin liitteen III mukaisiin palvelun tarjoajiin direktiivissä rajatulla tavalla. Sääntelyä on lisäksi harmonisoitu antamalla komissiolle toimivalta antaa täydentävää sääntelyä. Komissio on

antanut täytäntöönpanoasetuksen[1], joka on jäsenvaltioissa suoraan sovellettava.

F-secure Oyj on tuonut valiokunnalle kuulemisessa esille huolensa liittyen hallituksen esityksen mukaisiin digitaalisten palveluiden (pilvipalvelu, verkossa toimiva markkinapaikka sekä verkossa toimiva hakukone) määritelmien yksiselitteisyyteen. Liikenne- ja ministeriö toteaa, kuten edellä on esitetty, verkko- ja tietoturvadirektiivissä jäsenvaltiolle ei ole jätetty kansallista harkintavaltaa määritellä keskeisiä digitaalisten palveluiden tarjoajia, vaan direktiivin velvoitteita sovelletaan kaikkiin direktiivin liitteen III mukaisiin palveluihin. Nämä palvelut ovat pilvipalvelu, verkossa toimiva markkinapaikka sekä verkossa toimiva hakukone. Nämä palvelut ovat määritelty direktiivin 4 artiklassa. Johtuen direktiivissä omaksutusta korkeamman tason harmonisoinnista koskien digitaalisten palveluiden tarjoajia hallituksen esityksen mukaisissa digitaalisten palveluiden määritelmissä on tiukasti pitäydytty direktiivin mukaisissa määritelmissä. Myös Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry on lausunnossaan katsonut, että hallituksen esityksen mukaiset määritelmät ovat direktiivin mukaisia.

Google on lausunnossaan tuonut esille Euroopan laajuisen harmonisoinnin tärkeyden koskien digitaalisia palveluita. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä on pitäydytty säätämästä kansallisia lisävelvoitteita digitaalisten palveluiden tarjoajille sekä viitattu riskienhallintatoimenpiteiden sekä raportointikynnyksen osalta komission täytäntöönpanoasetukseen, joka on jäsenvaltioissa sellaisenaan suoraan sovellettava.

UpCloud Oy on lausunnossaan todennut, että Viestintäviraston oikeuksien laajentaminen vaatimaan digitaalisten palveluiden tuottajia tiedottamaan tietoturvahäiriöistä ei välttämättä lisäisi luottamusta digitaalisia palveluita kohtaan. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että tietoturvahäiriöistä tiedottaminen on erittäin tärkeä osa tietoturvallisuuden kasvattamista koko yhteiskunnassa. Häiriöistä tiedottamisella, silloin kun se on yleisen edun mukaista, voidaan edistää sitä, että vastaaviin häiriöihin voidaan tulevaisuudessa paremmin varautua ja kokemuksista voidaan ottaa opiksi. Tietoturvauhat voivat kohdistua useisiin toimijoihin yhtä aikaa, joten tiedon jakaminen on keskeisessä roolissa tietoturvallisuuden tason nostamisessa.

Liikenne

ITS Finland ry on lausunnossaan katsonut, että hallituksen esityksessä olisi tullut huomioida se, että liikenteen älykäs ohjaus kaupungeissa ja kaupunkiseuduilla, ajoneuvojen kytkeytyminen tietoverkkoihin sekä se, että tieliikenteessä käytetään jo nykyään älykästä tietoverkkoihin pohjautuvaa ohjausta. ITS Finland ry ei täysin yhdy hallituksen esityksen näkemykseen, ettei tieliikenteen ohjausta olisi vielä tänä päivänä pidettävä verkko- ja tietoturvadirektiivin kannalta yhteiskunnan kannalta keskeisenä palveluna. ITS Finland korostaa, että kaupungeissa ja vilkkaammilla teillä on jo yleisesti käytössä sellaista älykästä liikenteenohjausta, jotka ovat riippuvaisia viestintäverkoista ja tietojärjestelmistä.

[1] komission täytäntöönpanoasetus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/1148 soveltamista koskevista säännöistä niiden seikkojen, jotka digitaalisen palvelun tarjoajien on otettava huomioon verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuudelle aiheutuvien riskien hallitsemiseksi, sekä poikkeaman vaikutuksen merkittävyyden määrittämistä koskevien parametrien täsmentämiseksi ((EU) 2018/151)

Kuten ITS Finlandkin on lausunnossaan todennut, merkittävää osaa tieliikenteestä ohjataan edelleen tavalla, joka ei ole merkittävästi tietojärjestelmistä tai viestintäverkoista riippuvaista. Tämän vuoksi hallituksen esityksessä on katsottu, ettei tieliikenteen ohjausta olisi vielä toistaiseksi pidettävä verkko- ja tietoturvadirektiivissä tarkoitetulla tavalla yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisenä palveluna. Tilanne tulisi kuitenkin joiltakin osin muuttumaan mahdollisen liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden yhtiöittämisen myötä. Tämän johdosta tieliikenteen ohjaukselle onkin ehdotettu muita liikennemuotoja vastaavia velvollisuuksia tietoturvallisuuteen liittyvästä riskienhallinnasta sekä velvollisuutta ilmoittaa tietoturvahäiriöistä valvontaviranomaiselle lakiin liikenteen palveluista osana vastikään lausunnoilla ollutta luonnosta hallituksen esitykseksi laiksi Liikenneviraston liikenteenohjaus- ja hallintapalveluiden muuttamisesta osakeyhtiöksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Velvollisuudet koskisivat tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoajaa.

Satamaliitto on lausunnossaan pyytänyt selventämään hallituksen esityksen perusteluita eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettuun lakiin esitettyjen 7 e ja 7 f pykälien osalta tuomalla esille, ettei hallituksen esityksen tarkoitus ole velvoittaa sataman pitäjän vastuulle mitään juridisia ja taloudellisia riskejä yli satamanpitäjän oman päätös- ja vastuuvallan. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että hallituksen esityksen sataman pitäjään kohdistuvat velvoitteet kohdistuvat ainoastaan sataman pitäjän omaan toimintaan. Ehdotetun 7 e §:n mukaan satamanpitäjän olisi huolehdittava käyttämiinsä viestintäverkkoihin ja tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta. Velvoite kohdistuu vain sataman pitäjän omaan toimintaan liittyvään riksienhallintaan. Satamanpitäjää ei myöskään velvoiteta ryhtymään mihinkään tiettyihin toimenpiteisiin, vaan riskien hallintaan liittyvistä toimenpiteistä päättäminen on jätetty satamanpitäjälle itselleen. Samoin 7 f §:n mukainen velvoite kohdistuisi vain sataman pitäjän omaan toimintaan. Ehdotuksen mukaan satamanpitäjän olisi ilmoitettava sen käyttämiin viestintäverkkoihin tai tietojärjestelmiin kohdistuvasta merkittävästä tietoturvallisuuteen liittyvästä häiriöstä.

Energian jakelu

Caruna Oy on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että valvontaviranomaisen tulisi ilmoittaa myös palveluntarjoajalle sen toimintaan mahdollisesti kohdistuvasta häiriöstä, josta valvontaviranomainen on saanut tehtävissään tiedon. Caruna Oy ehdottaa sähkömarkkinalain 29 a §:ää koskevaa esitystä täydennettävän tätä tiedonvaihtoa koskevalla kirjauksella. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että tietoturvallisuutta koskeviin häiriöihin liittyvän tiedon tulee kulkea myös valvontaviranomaiselta palveluntarjoajalle silloin, kun tämä voi olla keskeisen palvelun tarjoamisen kannalta merkityksellistä. Tämän vuoksi mm. sähkömarkkinalain 29 a §:ssä on esitetty säädettävän velvollisuudesta tiedottaa häiriöstä yleisölle silloin, kun siitä ilmoittaminen on yleisen edun mukaista. Tällöin myös toiset palvelun tarjoajat voivat saada myös heidän toimintaansa koskevista häiriöistä tiedon. Lisäksi Viestintäviraston tehtäviin kuuluu jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan tiedottaa tietoturva-asioista. Näin myös Viestintävirasto voi tiedottaa esimerkiksi Kyberturvallisuuskeskuksen CERT-toiminnon puitteissa tietoonsa tulleista tietoturvahäiriöistä muille palvelun tarjoajille.

Juomaveden toimittaminen

Helsingin seudun ympäristöpalvelut- kuntayhtymä on lausunnossaan katsonut, että ehdotetussa vesihuoltolain 15 b §:ssä tulisi määritellä tarkemmin mitä tarkoitetaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvalla merkittävällä häiriöllä sekä säätää tarkemmin niistä asioista, jotka valvontaviranomaiselle tulisi ilmoittaa. Hallituksen ehdotuksessa on esitetty, että vesihuolto lakiin lisättäisiin uusi 15 b §, jossa säädettäisiin eräiden vesihuoltolaitoksien velvollisuudesta ilmoittaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle merkittävästä häiriöstä vesihuollossa. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tällaisia häiriöitä voisivat olla esimerkiksi häiriöt, joiden seurauksena talousveden jakelu voisi keskeytyä merkittävässä laajuudessa tai talousveden laatuvaatimusten täyttäminen voisi merkittävästi vaarantua. Häiriöt voisivat yksityiskohtaisten perustelujen mukaan myös liittyä katkoksiin talousveden jakelussa tai jätevesien johtamisessa. Maa- ja metsätalousministeriö voisi antaa asetuksella tarkempia säännöksiä siitä, milloin 1 momentissa tarkoitettua vesihuollon häiriötä on pidettävä merkittävänä, sekä momentissa tarkoitetun ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että häiriöiden ilmoituskynnyksestä sekä tekotavasta olisi tarkoituksenmukaisinta säätää maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että laissa annettu asetuksenantovaltuus on perustuslain edellyttämällä tavalla riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen. Valtuudet koskisivat teknisluonteisia ja vähäisiä yksityiskohtia koskevaa sääntelyä, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä.

Terveyden huolto

Eduskuntakäsittelyn aikana on noussut esille, että sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviranomaisen oikeudesta luovuttaa salassa pidettävää tietoa Viestintävirastolle olisi hyvä säätää vastaavasti, kuin muidenkin valvontaviranomaisten osalta. Liikenne-ja viestintäministeriö katsoo, että lainsäädännön selkeyden vuoksi salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta säätäminen olisi kannatettavaa ja ehdottaa tästä säädettäväksi sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetussa laissa (669/2008) lisäämällä lain 6 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

> Virastolla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja Viestintävirastolle, jos se on välttämätöntä tietoturvallisuuteen liittyvien tehtävien hoitamiseksi.

Maija Rönkä
Ylitarkastaja